

“Suudi Arabistan’ın Sünnet ve Sîret’e Verdiği Önem” Sempozyumu; Medine, 04-06 Mayıs 2004

Suudi Arabistan Davet, İrşad, Vakıflar ve İslâmî İşler Bakanlığı’na bağlı Medine’deki Kral Fehd Mushaf-ı Şerif Basım Kompleksi’i tarafından düzenlenen sempozyum, 04-06 Mayıs 2004 tarihleri arasında Meridyen Oteli’nde düzenlendi.

Hadis ve sîret sahalarıyla ilgilenen okuyucularımızın kendilerini eserleriyle tanıdığı Rıf’at Fevzî Abdulmuttalib, Fâruk Hammâde, Haldûn el-Ahdeb, Ekrem Ziyâ el-Umerî, Musfir Ğurmullah ed-Dumeynî, Molla Hâtır, Ahmed Ömer Hâşim gibi çeşitli Arap ülkelerindeki üniversitelerde hadis profesörü olarak çalışan değerli ilim adamlarının da aralarında bulunduğu yaklaşık iki yüz kadar araştırmacının katıldığı sempozyumu, birçok öğrenci de takip etti. Sempozyumu farklı bir salondan takip eden bayanlar zaman zaman müzâkercisi olarak katkıda bulunurken, 6 tanesi de tebliğ ile katıldı.

4 Mayıs sabahı Kur’ân-ı Kerîm tilâvetiyle açılan sempozyum, Bakan Salih b. Abdulazîz b. Muhammed ile, tertip komitesi başkanı Muhammed Sâlim el-Avfi’nin yapmış oldukları protokol konuşmalarından sonra başladı. Aynı anda iki ayrı salonda icra edilen ve toplam 16 oturumdan oluşan programda seksene yakın tebliğ sunuldu. Bu tebliğlerde ele alınan konuları şöyle sıralayabiliriz:

1. ve 2. oturum: Suudlu ilim adamlarının sünnet ve sîrete hizmetleri, Suud dışında sünnet ve sîret’i neşretme gayretleri, Suud üniversitelerinin sünnet ve sîret’e hizmetteki rolleri, Suud’un sünnet ve sîret araştırmalarına verdiği ödüller, Urduca’daki sünnet ile ilgili eserler bibliyografyası, sîret konusunda İspanyolca yapılan araştırmalar.

3. oturum: “es-Sünnetü Vahyün”, “es-Sünnetü vahyün minallâhi mahfûzâtün ke’l-Kur’ân” başlıklı üç ayrı tebliğ ve sünnetin ikinci kaynak oluşu, yeri ve önemi.

4. oturum: Herbiri “Âhâd Haberlerin Akâid ve Ahkâmda Hücet Oluşu” başlığını taşıyan beş tebliğ.

5. oturum: Hadislerin Hz. Peygamber ve sahabe zamanında yazılması, bunun sünnetin muhafazasındaki rolü, yazmayı yasaklayan ve izin veren rivayetler.

6. oturum: Hadislerin yazılması, müslümanın hayatında sîret çalışmalarının önemi, hicrî II. ve III. asırlarda sünnetin tedvin edilmesi, Tefsir kitaplarında anlatılan sîret, öğretmenler için sîret çalışmalarının önemi.

7. oturum: Hicrî II. Asır Sîret Âlimleri, Eserleri ve Yöntemleri, sîret kaynaklarının değeri, hicrî XIV. asrın ikinci yarısından günümüze kadar sünnet sahasındaki tasnif, hicrî XV. asır sünnet ve ilimlerine dair tasnifler, sünnetin ikinci kaynak oluşu yeri ve önemi.

8. oturum: Heysemî’nin *Mecmau’z-Zevâid*’inde sîret, sîretin sahih ve zayıfını ayırdetmede âlimlerin gayreti, ilim adamlarının isnad, cerh ve tadile verdikleri önem ve bunun sünnetin muhafazasındaki rolü, sünnetin ikinci kaynak oluşu yeri ve önemi.

9. oturum: Muhaddislerin Kaideleri ile Ahbâriyyûn’un Rivayetleri Arasında Sîret, haklarında ihtilaf edilen ravîler, hicrî VIII, ve IX. asırlarda sîret tasnifindeki gayretler, ilk üç asırda sîret telakkisi.

10. oturum: “Sünnetin Muhafazasında Tahric İlminin Rolü” başlığını taşıyan üç tebliğin yanısıra, Hadislerin illetlerini tespitinde hadisçilerin gayretleri, İlelu’l-Hadîs ve Sünnetin muhafazasındaki rolü.

11. oturum: İbnu’l-Esîr’in *en-Nihâye*’deki yöntemi, en-Neysâbüri’nin *Kitâbu Cumeli’l-Ğarâib*’i ve önemi, beklenen kapsamlı bir Hadis Ansiklopedisi nasıl olmalı, İbn Kesîr ve sîret yazımcılığında yöntem, Sünnet ve Sîrete Hizmet Merkezi (tanıtım).

12. oturum: Sünnette ilmî ve tibbî verilere dair kaideler, sünnete hizmette modern tekniklerin kullanımı, beklenen kapsamlı bir Hadis Ansiklopedisi nasıl olmalı, Medine Araştırmalar Merkezi (tanıtım)

13. oturum: Sünnette ilmî ve tibbî verilere dair çalışmaların değerlendirilmesi, sünnet ve modern bilim tecrübesi, hadisler ve modern tıp arasında hacâmat uygulaması, hadisler ve modern tıp arasında çörek otu.

14. oturum: Şiblî ve Nedvî’nin *Sîret* kitabının tahlili, Fransızca’da sîret çalışmaları ve tahlili, Nijer dilinde sîret çalışmaları ve tahlili, Macar dilinde sîret çalışmaları, Bengal dilinde sîret çalışmaları ve tahlili.

15. oturum: İngilizcede sîret çalışmaları ve tahlili, Rusça’da sîret çalışmaları, Sünnet sahasında Rus oryantalizminin gayretleri, İngilizce yazılan Hadis ve Sünnet kitaplarına dair bibliyografya, Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Hadis ve Hadis İlimlerine dair çalışmalar.

Sempozyumda bu oturumda sunduğum Türkiye ile ilgili sözü edilen tebliğimde çoğu doktora tezi, bir kısmı doçentlik ve profesörlük takdim tezi olan

akademik çalışmalarla, özgün bazı teliflerden oluşan toplam iki yüz altmış kadar eseri zikrettikten sonra, üç dönemde ele aldığım ülkemizdeki ilmi gelişmenin seyrinden ve ayrıca İlahiyat Fakültelerinden, yayınlanan dergilerden, özgün makalelerden, sempozyumlardan ve Diyanet İslâm Ansiklopedisi'nden de söz ettim. Tebliğ, Türkiye hakkında yeterli ve doğru bilgiye sahip olmayan meslektaşların hayli ilgisini uyandırdı ve bu çalışmaların Arapça'ya çevrilme gayretinin olup olmadığı sorusuna muhatap oldum.

16. oturum: Oryantalizmin sünnet açısından önemi, Boudly'nin *er-Rasûl: Hayâtu Muhammed* adlı eserindeki iddiaları, çelişkileri ve şüphelerinin eleştirisi, Schacht'ın çalışmalarında sünnetle ilgili metodik kusurlar, İngiliz İslâm Ansiklopedisi'ndeki "Muhammed" maddesinin tahlili, Goldziher ve Schacht ve onları destekleyenlerin iddialarına reddiye.

Her bir tebliğe on iki dakikanın verildiği oturumlarda, tebliğ sahiplerine yazılı olarak sorular sorulduğu gibi, 'müdahale' diye nitelenen birkaç dakikalık katkı, eleştiri veya tashih vb. yapmak üzere müzâkere imkanı da verildi. Tebliğlerin tümünün ayrı kitapçıklar halinde bütün katılımcılara verilmesine rağmen, yoğunluk nedeniyle önceden okunamaması, müzâkercilerin önceden belirlenmemesi ve tebliğlerin ilk defa orada ve oldukça özetin özeti denilecek şekilde dinlenmesi sebebiyle, müzâkere edenlerin de çok ciddi katkılar sunduğu söylenemez.

Asırlardır tekrarlanan ve bu saha ile ilgilenen hemen herkesin çok iyi bildiği birçok temel konunun ayrı ayrı birkaç araştırmacı tarafından tebliğ olarak sunulması, yeni konulara yer verilmemesi, yeni açılımlara gidilmemesi, sempozyumdan beklenen faydanın hasıl olması önündeki en büyük engeldi. Ayrıca tekrarlanan bu konularda da karşıt görüşler veya itiraz eden ilim adamları da bulunmadığından herhangi bir tartışma da yapılmadı. Sünnet ve sîretin anlaşılması, doğru yorumlanması, metin tahlili ve tenkidi, metodoloji gibi bizim öncelikli ilgi alanlarımıza giren konularla ilgili tebliğlere neredeyse hiç yer verilmemesi oldukça garipsenecek bir durumdu.

Birçok oturumda aynı konuların farklı ilim adamlarınca, hemen hemen aynı yaklaşım, aynı kaynaklara dayalı aynı argüman, aynı üslup ve yöntemle ele alınması ve neticede benzer sonuçlara varılması, 'malumu i'lam' kabilinden 'birbirine telkin' diye nitelenebilecek bir durum arz etmekteydi. Bu noktada acaba 'zihin tutulması' gibi bir problem mi yaşanmakta diye sormadan edemedim kendi kendime. Özellikle ülkemizde son 15-20 yıldır yapılan akademik çalışmalarla mukayese edildiğinde, gerek bakış açısı, üslup ve yöntem itibarıyla, gerekse öncelikleri, önemsedikleri konuları, getirdikleri açılımları itibarıyla Türkiye'deki çalışmaların daha seviyeli, nitelikli, orijinal eserler olduğu çok açık bir şekilde görüldü. Kanaatimce bunda, bizdeki Hanefi gelenek kadar, son yıllarda gündemimizi oluşturan anlama, yorumlama, metin tahlil ve tenkidi ile

yöntem arayışlarının yanında, Batı tandanslı çalışma ve yöntemlerden de yararlanma etkili olmakta, ayrıca ülkemizdeki ilmi konuları özgürce tartışma ortamı da buna hayli katkı sağlamaktadır. Mevcut çalışmalarımızla, Arap âlemindeki çalışmalar arasındaki hem nitelik, hem de nicelik farkının, sanıldığından daha fazla olduğu görülmekte ve Türkçe'de yapılan özgün çalışmalar yakın gelecek için hayli ümit vermektedir. Bu noktada en büyük eksikliğimizin, bu değerli çalışmaları Arapça veya İngilizceye çevirip İslâm âlemine kazandırma gayreti olduğunu söyleyebilirim. Bunun en kısa zamanda bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde, bu özgün eserlerin İslâm âlemindeki bütün meslektaşlarımızı etkileyeceği ve yeni ufuklar sağlayacağı anlaşılmaktadır. Böylesi büyük ve de zor bir hizmetin, bireysel çabalarla ifa edilemeyeceği açıktır. Bu nedenle ülkemizdeki bu ciddi birikim ve potansiyelin, yine bizdeki bazı kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilmesi, hem ülkemiz adına, hem de çalıştığımız Hadis sahası adına çok önemli bir hizmet olacaktır.

Sempozyum, 06 Mayıs 2004 tarihinde Kur'ân tilâvetinden sonra Faruk Hammâde'nin, Kur'ân ve sünnete sarılmanın vucubiyeti ile, ağırlıklı olarak birçok ayet ve hadislerle dile getirdiği terörist saldırıları şiddetle reddeden "Beyânu'l-Medîne" başlıklı konuşmasının ardından, M. Sâlim b. Şedîdî el-Avfî'nin sunduğu 30 kadar maddeden oluşan sonuç bildirgesiyle sona erdi. Bu maddeler içinde belki de en somut olanları, diğer dillerde yapılan çalışmaların Arapça'ya çevrilmesi, bilimsel bir sîret ansiklopedisi hazırlanması, tüm rivayetleri kapsayan alfabetik bir hadis ansiklopedisi hazırlanması, üniversiteler arası yardımlaşma yapılması, oryantalizm hakkında bir sempozyum tertip edilmesi gibi öneriler gelmektedir.

Sempozyumun, bizdeki çalışmalarla, Arap âlemindeki çalışmaları mukayese imkanı vermesi bakımından gayet yararlı olduğunu söyleyebilirim. Elbette Allah Rasulü'nün sünnet ve sîretini O'nun Medine'sinde konuşmak ve dinlemek, ardından Kâbe'nin kutsal ikliminde ilim adamlarıyla birkaç gün de olsa birlikte olmak, çeşitli konuları dillendirmek bile böyle bir sempozyumun belli bir fonksiyon icra ettiğini söylemek için yeterlidir. Daha spesifik konularda, daha seviyeli, inceleme ve araştırmaya dayalı, ilmi tartışmaların yapılacağı, belli bir katkı ve açılım sağlayacak yeni sempozyumlarda buluşmak ümidiyle, ilim adamlarına bu fırsatı veren ve ev sahipliği yapan adı geçen kurum ve bütün yetkililerine sundukları hizmetten dolayı teşekkür ediyorum.

Bünyamin ERUL, Doç. Dr.

AÜ İlahiyat Fakültesi, ANKARA